

training, it is in a dialectical relationship between the whole and the part and involves the assimilation of personality values on the basis of a developed scientific and methodological system, whose functioning is based on cultural, activity-personal and holistic approaches.

The implementation of it involves the use of such tools: the organization of educational process on the basis of dialogue interaction between actors; making changes and additions to the contents of educational disciplines; education of the need for self-improvement; development of creativity; organization of communication with the use of exercises, conducting trainings; creating situations for the formation of practical skills.

The article highlights the peculiarities of the use of pedagogical technologies in the process of professional training of future managers in higher educational institutions.

Key words: technologies, pedagogical technologies, professional culture, professional training, future managers, higher educational establishments.

Отримано 12.02.2018

УДК 378.011. 3:364-43:005.4

О. І. Данилюк

elena.daniluyk73@gmail.com

УПРАВЛІНСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ – ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Данилюк О. І. Управлінська компетентність – як складова професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей. Стаття присвячена ключовій проблемі сучасної вищої освіти: у зв'язку з переходом на освітні стандарти нового покоління значно актуалізувалася проблема становлення професійної компетентності майбутніх фахівців. З'ясовано, що сучасні соціально-економічні умови обумовлюють появу в складі професійної компетентності фахівців соціономічних спеціальностей

нової складової – управлінської компетентності, формування якої передбачає готовність майбутнього працівника соціальної сфери до планування і ефективної організації управлінської діяльності, до самостійного прийняття рішень. В статті проведено теоретичний аналіз та обґрунтовано теоретичну сутність категорій «соціономічні професії», «компетентність» та «управлінська компетентність» майбутнього фахівця соціономічного напрямку з позицій різних наукових підходів. Результати аналізу основних підходів науковців щодо визначення вищезазначених категорій, дають підстави констатувати, що на сьогодні в науковій літературі не існує єдиного трактування цих понять і, відмінність підходів до їх тлумачення обумовлена особливостями діяльності фахівців різних професійних сфер. На основі вивчення наукової літератури конкретизовані поняття «компетентність» та «управлінська компетентність», їх понятійне ядро.

Розкрито значення і місце управлінської компетентності у фаховій підготовці майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей. На основі аналізу стандарту вищої освіти (галузь знань 23 «Соціальна робота» спеціальність 232 «Соціальне забезпечення») першого (бакалаврського) рівня вищої освіти виокремлено загальні та спеціальні (фахові, предметні) управлінські компетентності.

Ключові слова: компетентність, компетенція, управлінська діяльність, управлінська компетентність, професійна компетентність, професійна підготовка, бакалавр, магістр, фахівець, соціономічні професії.

Данилюк Е. И. Управленческая компетентность – как составляющая профессиональной подготовки будущих специалистов социономических специальностей. Стаття посвящена ключевой проблеме современного высшего образования, так как переход на образовательные стандарты нового поколения значительно актуализировал проблему становления профессиональной компетентности будущих специалистов. Выявлено, что современные социально-экономические условия обуславливают появление в составе профессиональной компетентности новой составляющей – управленческой компетентности будущих специалистов социономических специальностей, формирование которой предполагает готовность к

планированию и эффективной организации управленческой деятельности, к самостоятельному принятию решений. Проведен теоретический анализ и обосновано теоретическое содержание понятий «социально-экономические профессии», «компетентность» и «управленческая компетентность» будущего специалиста социально-экономического направления с позиций разных научных подходов. Результаты проведенного анализа научных подходов относительно определения вышеуказанных категорий, дают основания констатировать, что в научной литературе отсутствует единое определение этих понятий, и, отличие подходов к их определению обусловлено особенностями трудовой деятельности специалистов разных профессий. На основании изучения научной литературы конкретизированы понятия «компетентность» и «управленческая компетентность», определено их понятийное ядро.

Раскрыто роль и место управленческой компетентности в профессиональной подготовке будущих специалистов социально-экономического направления. Проанализировав стандарт высшего образования специальности «Социальное обеспечение» области знаний «Социальная работа» первого (бакалаврского) уровня высшего образования выделено общие и специальные (профессиональные, предметные) управленческие компетентности.

Ключевые слова: компетентность, компетенция, управленческая компетентность, управленческая деятельность, профессиональная компетентность, профессиональная подготовка, бакалавр, магистр, социально-экономические профессии.

Постановка проблеми. Аналіз сучасної літератури з менеджменту, економіки, педагогіки, психології свідчать, що більшість випускників вищих навчальних закладів з дипломами бакалавра, магістра довго адаптуються до ринкових реалій сьогодення, відчують труднощі в застосуванні знань, умінь та навичок, набутих у процесі професійної підготовки, у раціональному використанні енергії підлеглих для досягнення загальних цілей і завдань організації, подоланні психологічних бар'єрів у процесі здійснення професійної діяльності. У зв'язку з цим існує реальна потреба в подальшому вивченні проблеми формування управлінської компетентності бакалаврів та магістрів соціально-економічних спеціальностей на етапі одержання професійної

підготовки.

Ефективне функціонування всіх державних та суспільних структур значною мірою залежить від рівня фахової підготовки працівників до роботи в установах та організаціях певного спрямування. Виявом такої готовності є сформованість у майбутніх соціальних працівників професійної компетентності, у структурі якої пріоритетне місце відводиться управлінській складовій. А відтак, не менш важливим є питання управлінської компетентності фахівців соціономічних спеціальностей.

Аналіз останніх досліджень. Проведений аналіз наукової літератури дозволяє зробити висновок, що дослідженню питань впровадження компетентнісного підходу в систему освіти присвятили праці українські та зарубіжні науковці: Н. Ничкало, Г. Дмитренко, Т. Бурлаєнко, О. Пометун, І. Зимняя, Г. Селевко, А. Хуторський, Дж. Равен, В. Ягупов, та ін.

Незважаючи на ряд проведених досліджень, питання управлінської підготовки за спеціальністю «Соціальне забезпечення» галузі знань «Соціальна робота» малодосліджене, що і зумовило постановку мети статті – дослідити, проаналізувати й обґрунтувати зміст компетентності, зокрема управлінської компетентності майбутніх фахівців спеціальності «Соціальна допомога» галузі знань «Соціальне забезпечення», яка є складовою їх професійної підготовки; уточнити сутність та структуру управлінської компетентності як складової професійної компетентності майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей.

Результати теоретичного аналізу. Аналізуючи сучасний ринок праці щодо вимог до випускника ВНЗ, він вимагає вміння використовувати набуті теоретичні знання в нестандартних ситуаціях, що постійно зазнають змін; здійснюється своєрідний перехід від суспільства, в якому віддають перевагу знанням, до суспільства, яке складається з компетентних громадян.

Освітній рівень працівника безпосередньо залежить від обсягу знань, отриманих ним у процесі освіти. В контексті нашого дослідження необхідно проаналізувати дефініції «соціономічні професії», «соціономічні спеціальності». Зазначимо, що соціономічні (ті, що допомагають) професії (від лат. society-суспільство) – це професії, які в процесі діяльності ґрунтуються на спілкуванні типу «людина-людина». Згідно з таким твердженням, соціономічні професії асоціюються з вивченням і поясненням соціальних стосунків, соціального розвитку суспільства [1]. Саме тому

доречним вважаємо визначення Л. Буркової: соціономічні професії – «це професії, що вирішують професійні завдання, пов'язані з соціальними стосунками в суспільстві, зміст яких зосереджено на їх розвитку, регуляції, дослідженні соціальних закономірностей і тенденцій, збереженні, трансформації історично визначених і прийнятих у суспільстві форм культури й традицій на всіх рівнях соціальної взаємодії: психолог, педагог, соціальний педагог, соціальний працівник, журналіст, політолог, соціолог, юридичні професії» [2, с. 72]. Віднести професію до групи соціономічних дозволяють такі критерії: мета діяльності (наприклад, виховання, управління, контроль, оцінювання, обслуговування); засоби діяльності (невербальні і вербальні форми, безпосередні та опосередковані контакти); умови праці (соціально-психологічні, режимно-гігієнічні й техніко-економічні), а також функції, які здійснюються працівником. Т. Браніцька визначила індивідуально-психологічні особливості та соціальні умови професійного самовизначення майбутніх фахівців допомагаючих професій соціономічного типу в контексті їхніх спеціальностей. Так, для майбутніх соціальних працівників важливі громадські контакти; у спілкуванні - вони динамічні і експресивні, відрізняються критичністю мислення, терпимістю до невизначеності, спрямованістю на владу. Значущою цінністю є активне, діяльне життя, а мотивом вибору професії - прагнення розвивати свої сили й здібності [3].

Здійснюючи професійну діяльність, фахівець соціальної сфери виконує різні види діяльності: працює з фінансовою документацією, займається плануванням, організацією і контролем фінансово-економічної діяльності, проводить її аналіз, керує персоналом, що потребує розвитку та формування управлінської компетентності як складової при підготовці майбутніх фахівців.

Проаналізувавши основні підходи науковців до визначення понять «компетентність», «управлінська компетентність», зазначимо, що на сьогодні в науковій літературі не існує єдиного трактування цих категорій.

Очевидним є те, що думки вчених сходяться в тому, що кінцевим результатом освітнього процесу є здатність майбутніх випускників самостійно приймати рішення, адаптуватись до швидких змін у суспільстві та вирішувати проблеми в нестандартних ситуаціях, покладаючись на знання, добуті під час навчання.

Н. Ничкало зазначає, що компетентність – це не лише професійні знання, навички та досвід у спеціальності, але й ставлення до справи, здатність ефективно використовувати знання та вміння, а також особистісні якості для забезпечення необхідного результату на конкретному робочому місці у конкретній робочій ситуації [4, с. 96]. Як інтегральну якість особистості, яка виявляється в її загальній здатності та готовності до діяльності, що ґрунтується на знаннях і досвіді, визначає компетентність Г. Селевко [5, с. 139]. В. Ягупов ототожнює компетентність з підготовленістю до здійснення певної професійної діяльності [6, с. 6]. Аналогічний підхід щодо визначення компетентності як сукупності знань та вмінь, необхідних для ефективно професійної діяльності, уміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію і у С. Гончаренка [7, с. 149]. І як набута у процесі навчання інтегрована здатність особистості, яка складається із знань, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці, трактується компетентність у державних освітніх стандартах.

В контексті дослідження виокремимо такі компетентності, котрі б слугували міцною основою для всебічного розвитку особистості та сприяли її неперервній освіті впродовж життя. Таку класифікацію запропонували І. Зимня, О. Пометун, Дж. Равен, які виокремлюють: ключові (базові), загальногалузеві та предметні компетентності, при цьому підкреслюючи, що найвищим показником у системі професійної підготовки є формування саме ключових (базових) компетентностей.

Проаналізувавши поняття «компетентність» ми погоджуємося з українським науковцем О. Пометун, яка стверджує: «ключова компетентність є об'єктивною категорією, що фіксує певний рівень знань, умінь, навичок, які можна застосовувати в будь-якій сфері діяльності».

Кожна з таких компетентностей передбачає засвоєння студентом не окремих і не пов'язаних один з іншим елементів знань і вмінь, а оволодіння комплексною процедурою, в якій для кожного виділеного напрямку її набуття є відповідна сукупність освітніх компонентів, що мають особистісно-діяльнісний характер» [8, с. 35].

Розглянемо одну з ключових компетентностей - управлінську, формування якої під час навчання у ВНЗ забезпечить майбутнім фахівцям соціономічних спеціальностей, значні переваги у обраній

професії. Здійснюючи професійну діяльність, соціальний працівник виконує різні види соціономічної діяльності, й, відповідно виконує певні функції: менеджерську, фінансову, в процесі кар'єрного зростання – кадрову.

Сутність управлінської компетентності, зазначає науковець Т. Бірюкова, складають знання форм та методів управління. Нею розроблена структура управлінської компетентності менеджера, яка має три складові: стратегічну компетентність, функціональну компетентність, соціальну компетентність [9].

Аналіз сутності, змісту, структури і характерних ознак поняття «управлінська компетентність» в працях науковців дозволяє зробити такі висновки: управлінська компетентність є складовою професійної компетентності фахівця, динамічним інтегрованим системним утворенням, що проявляється в управлінській діяльності; сутність управлінської компетентності з філософських позицій складають спрямованість діяльності керівника на об'єкт управління з урахуванням його специфіки і характеру розвитку в соціально-освітньому середовищі; знання форм та методів управління; в педагогічній теорії сутність управлінської компетентності відображає готовність і здатність ефективно проектувати і здійснювати управлінську діяльність з використанням знань, умінь і навичок.

В поглядах учених у визначенні змісту управлінської компетентності фахівця існують певні розходження – сукупність управлінських функцій, що реалізуються в управлінській діяльності; взаємозв'язок цільового, змістовного, процесуального та оцінно-результативного компонентів структури цього феномену. Структура управлінської компетентності також представлена багатоаспектно: базова та інноваційна складова (дуальна); стратегічна, функціональна, соціальна компетентності (комплекс компетентностей); когнітивний, операційно-діяльнісний, емоційно-вольовий та мотиваційний компоненти; об'єктний, діяльнісний, емоційний, рефлексивний компоненти (полікомпонентна).

Узагальнюючи результати змістового і структурного аналізу, можна зробити висновок про компонентний склад управлінської компетентності бакалаврів та магістрів соціономічних спеціальностей, до якого доцільно включити когнітивну, функціональну, соціальну та особистісну складові.

Згідно стандарту вищої освіти (галузь знань 23 «Соціальна робота спеціальність» 232 «Соціальне забезпечення») бакалавр

повинен володіти активними та пасивними методиками соціального забезпечення, спеціальними соціальними технологіями як різновидом тактико-оперативного впливу на соціальний об'єкт. Перелік загальних компетентностей випускника включає такі: здатність приймати обґрунтовані рішення; здатність працювати в команді; здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

Щодо спеціальних (фахових, предметних) компетентностей, увагу зацентруємо на таких: здатність застосовувати знання в галузі трудових ресурсів та ринку праці для забезпечення зайнятості населення; здатність до планування та реалізації заходів з надання адресної соціальної допомоги; здатність до організації та управління процесами в соціальному забезпеченні.

Зважаючи, що сутність управлінської компетентності проявляється в спрямованості діяльності керівника на об'єкт управління з урахуванням його специфіки і характеру розвитку в соціально освітньому середовищі; комплексі знань, форм та методів управління; відображенні готовності і здатності ефективно проектувати і здійснювати управлінську діяльність, вищевказані компетентності – управлінські.

Висновки. Таким чином, управлінську компетентність майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей можна визначити як соціально детерміноване системне динамічне утворення в складі професійної компетентності, яке проявляється в процесі управлінської діяльності, зорієнтоване на досягнення її цілей через реалізацію знань, умінь, навичок і професійно важливих якостей, що обумовлюють здатність особистості до продуктивної професійної діяльності.

Перспектива подальших досліджень у даному напрямку. Проблема розвитку управлінської компетентності як складової професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей, а також змісту та взаємозв'язку її компонентного складу; формування її відповідного рівня можуть бути об'єктом наступних наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Корчова О. М. Риторична компетентність як складник професійної підготовки соціальних педагогів [Електронний ресурс] / О. М. Корчова // Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. – 2013. – Вип. 22. – С. 23-28. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vgnpu_2013_22_6.

2. Буркова Л. В. Визначення класу соціономічних професій / Л. В. Буркова // Практична психологія та соціальна робота. – № 7. – 2010. – С. 68-73.

3. Браніцька Т. Р. Загальна характеристика фахівця соціономічної професії / Т. Р. Браніцька // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – 2012. – № 6. – С. 25-28. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2012_6_7.

4. Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика : монографія / за ред. Н. Г. Ничкало. – Хмельницький : ТУП, 2002. – 334 с.

5. Селевко, Г. К. Компетентности и их классификация / Г. К. Селевко // Народное образование. – 2004. – № 4. – С. 138–143.

6. Ягупов, В. В. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти / В. В. Ягупов, В. І. Свистун. – К. : Наукові записки, 2007. – Т. 71 : Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. – С. 3–8.

7. Професійна освіта : Навчальний посібник / уклад. С. У. Гончаренко та ін. ; за ред. Н. Г. Ничкало. – К. : Вища школа, 2000. – 380 с.

8. Пометун О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті. Світовий підхід та українські перспективи. – К., 2004. – 111 с.

9. Бірюкова Т. Ф. Болонський імператив підготовки майбутніх менеджерів: автореф. дис. канд. філософ. наук: спец. 09.00.10 / Т. Ф. Бірюкова. – К., 2006. – 18 с.

Spisok vikoristanih dzherel

1. Korchova O. M. Ritorichna kompetentnist' jak skladnik profesijnoї pidgotovki social'nih pedagogiv [Elektronnij resurs] / O. M. Korchova // Visnik Gluhivs'kogo nacional'nogo pedagogichnogo universitetu imeni Oleksandra Dovzhenka. - 2013.- Vip. 22. - S. 23-28. - Rezhim dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vgnpu_2013_22_6.

2. Burkova L. V. Viznachennja klasu socionomichnih profesij / L. V. Burkova // Praktichna psihologija ta social'na robota. - № 7. - 2010. - S. 68-73.

3. Branic'ka T. R. Zagal'na harakteristika fahivcja socionomichnoї profesii / T. R. Branic'ka // Zbirnik naukovih prac'

Hmel'nic'kogo institutu social'nih tehnologij Universitetu «Ukraïna». – 2012. – № 6. – S. 25-28. – Rezhim dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2012_6_7.

4. Derzhavni standarty profesijnoï osviti: teorija i metodika : monografija / za red. N. G. Nichkalo. – Hmel'nic'kij : TUP, 2002. – 334 s.

5. Selevko, G. K. Kompetentnosti i ih klassifikacija / G. K. Selevko //Narodnoe obrazovanie. – 2004. – № 4. – S. 138–143.

6. Jagupov, V. V. Kompetentnisnij pidhid do pidgotovki fahivciv u sistemi vishhoï osviti / V. V. Jagupov, V. I. Svistun. – K. : Naukovi zapiski, 2007. – T. 71: Pedagogichni, psihologichni nauki ta social'na robota. – S. 3–8.

7. Profesijna osvita : Navchal'nij posibnik / uklad. S. U. Goncharenko ta in. ; za red. N. G. Nichkalo. – K. : Vishha shkola, 2000. – 380 s.

8. Pometun O. I. Diskusija ukraïns'kih pedagogiv navkolo pitan' zaprovadzhennja kompetentnisnogo pidhodu v ukraïns'kij osviti / O. I. Pometun //Kompetentnisnij pidhid u suchasnij osviti. Svitovij pidhid ta ukraïns'ki perspektivi. - K., 2004. - 111 s.

9. Birjukova T. F. Bolons'kij imperativ pidgotovki majbutnih menedzheriv: avtoref. dis. kand. filosof. nauk: spec. 09.00.10 / T. F. Birjukova. - K., 2006. - 18 s.

Danyliuk O. I. Management competence as a component of professional training of future specialists of sociological specialties. The article is devoted to the key problem of modern higher education in connection with the transition to the educational standards of the new generation, the problem of the professional competence of future specialists has become much more actualized. It is revealed that modern socio-economic conditions cause the emergence of a new component in the professional competence of specialists of sociological specialties – management competence, the formation of which involves the readiness of the future employee of the social sphere to plan and effectively organize management activities, to independent decision-making. Actuality of the investigated problem, namely, managerial competence as components of professional preparation of the future bachelor and master's degree in the field of "Social security" of the field of knowledge "Social work", is proved. The article deals with theoretical analysis and substantiates the theoretical essence of the categories "socioeconomic

professions", "competence" and "managerial competence" of the future specialist of the sociological direction from the standpoint of different scientific approaches. The results of the analysis of the main approaches of scientists to the definition of the above categories, suggest that today in the scientific literature there is no single interpretation of these concepts, and the difference in approaches to their interpretation is due to the peculiarities of the activities of specialists of various professional fields. On the basis of the study of scientific literature, the concepts of "competence" and "managerial competence" are defined, their conceptual core.

The importance and place of managerial competence in the professional training of future specialists of sociological specialties are revealed. On the basis of the analysis of the standard of higher education (branch of knowledge 23 "Social work specialty" 232 "Social security") of the first (Bachelor) level of higher education, general and special (professional, subject) management competencies are distinguished.

Key words: qualification, competence, managerial activity, managerial competence, professional competence, professional training, bachelor, master, specialist, socioeconomic professions.

Отримано 12.02.2018

УДК 061.2(477):364.4

Н. М. Дідик
aspirantka000@gmail.com

ДІЯЛЬНІСТЬ МОЛОДІЖНИХ ЦЕНТРІВ В УКРАЇНІ

Дідик Н. М. Діяльність молодіжних центрів в Україні. Молодь, процеси її соціалізації та статусне положення в соціумі є важливим фактором прогресивного розвитку суспільства. Реалізація державної молодіжної політики вимагає консолідації зусиль багатьох громадських і державних інституцій. Важливе місце відведено діяльності молодіжних центрів, які забезпечують роботу із ефективного впровадження системи правових, соціально-